

пішов під Умань, послав у місто двадцять своїх пашів і почав схиляти городян до замирення» [1, 151]. Місто, знаючи долю Лисянки, Ладизина відмовилося від підкупного миру з турками. Протягом кількох тижнів уманці мужньо боролися своє місто. Після захоплення Умані турки вчинили масовий погром і нищення городян. Все це бачили козаки Дорошенка, які перебували у місті. Розгром і знищення, які несли з собою турки та війська Дорошенка, викликали масове переселення козацького люду Середнього Подніпров'я до Самойловича на Лівобережжя. Так, у 1675 р., як вказує літописець, були переселені майже всі жителі Корсуня. Після такого кроку, поляки «спалили місто разом з церквами» [1, 152].

1676 р. розпочався походом військ Самойловича і Ромадановського на Чигирин. «Спершу облягли його загоном на тисячу двісті возів». Після переговорів Дорошенко склав Самойловичу гетьманство. Як пише літописець: «огакою неоплаканою ганьбою та зруйнуванням України завершилося гетьманування Дорошенка». Хоча Г. Граб'янка тут же зауважує, що за Дорошенком була закріплена Українська держава, яку він називає імперією і межі її біля «Коростишева та під Львів» [1, 153].

У 1677 р., «в останніх числах червня турецько-татарські сили, а з ними також Юрко Хмельницький прийшли до Чигирини і впродовж чотирьох тижнів брали його усією силою і усіма способами – і приступами, і підкопами, і гранатами, і безперервним обстрілом». Незважаючи на це, місто вистояло. 29 серпня турки відступили від міста, «а в Черкасах, Медведівці, Жаботині, Мошнах, Драбівці, що їх взяв був турок, козаки знову поставили свої залоги» [1, 154]. Після ремонту веж Чигирини, Самойлович переселив тамтешню старшину і корінних козаків на Задніпров'я, залишивши лише полк під командуванням Кравченка. Турецький султан жорстоко покарав своїх воєначальників, які втекли з-під Чигирини. Такої карі «не уник би і хан, коли б не втік у черкаські землі» [1, 155].

8 червня 1678 р. турецькі й татарські війська, на чолі з візирем Мустафою почали новий штурм Чигирини. Керували обороною міста І. Ржевський та Г. Коровченко. Вирішальні події відбулися 10 серпня. Після виснажливої облоги війська козаків та росіян залишили місто. Відхід був здійснений організовано, тому практично вдалося зберегти козацькі сили. «Коли Юрій Хмельницький побачив, що турки повергаючи все надорозі, рушили додому, то попросив у них невелику частину легких своєвільних людей (турок і татар) і разом з Яненком пішов на Канів, спалив його, людей вирубав, а в церкві монастирській мурованій людей подушили вогнем. Саме цей опис відносить нас до жертвовної смерті канівського священника Макарія разом із паствою, які заживо згоріли у канівському храмі. Ті ж, що вціліли, присягнули Ю. Хмельницькому і здалися. Так здалися і інші міста Черкаси, Мошни, Корсунь, Жаботин» [1, 158].

Ми навели лише окремі фрагменти з Літопису Григорія Граб'янки, що стосуються головних подій, які відбувалися на Середній Наддніпрянщині в часи Визвольної війни середини XVII ст., однак і вони дають змогу побачити повноту перебігу подій, відзначити, що саме ця земля знаходилася в їх епіцентрі.

1. Граб'янка Г. Літопис. – К., 1991.
2. Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький. (Соціально-політичний портрет). – К., 1995.
3. Смолій В., Гуржій О. Становлення української феодальної державності // *УДЖ*. – 1992. – № 10.
4. Степанков В. Українська держава у середині XVII століття: проблеми становлення і боротьби за незалежність (1648 – 1657 рр.). – К., 1993.
5. Чабан А. Історія Середньої Наддніпрянщини. – Черкаси, 2011.

Chaban A.Y. The Grygoriy Hrabianka's Chronicle of the Middle Dnieper land during the Liberation War. In the article the views of G. Hrabianka on the Middle Dnieper land during the Liberation War are analysed.

Key words: Chronicle, G. Hrabianka, Middle Dnieper, the Liberation War.

О. А. Лукашевич

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АРХІВНИХ ТА АРХЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ПРАКТИЦІ ТАВРІЙСЬКОЇ ВЧЕНОЇ АРХІВНОЇ КОМІСІЇ (на прикладі публікації ордерів генерал-губернаторів Катеринославського намісництва Григорія Потьомкіна та Платона Зубова)

Стаття присвячена історії публікації ордерів генерал-губернаторів Катеринославського намісництва Г. Потьомкіна і П. Зубова, направлених правителям Таврійської області в останній чверті XVIII століття. Видання підготувала Таврійська вчена архівна комісія, яка почала свою діяльність в 1887 р. Завдяки поєднанню архівних, археографічних досліджень, комісії вдалося здійснити репрезентативне видання історичних джерел, необхідних для вивчення історії Південної України періоду її колонізації, а також журнальної археографії XIX – початку XX ст. Публікація виявилася унікальною, адже оригінали ордерів не збереглися.

Ключові слова: Таврійська вчена архівна комісія, архівна справа, археографія, краєзнавство, ордер.

Значуще джерело з історії Криму переломного для нього часу, а також російського абсолютизму останньої чверті XVIII ст., епохи серйозних військово-політичних успіхів – ордери генерал-губернаторів Катеринославського намісництва Г. Потьомкіна (обіймав посаду з 1784 до 1791 рр.) і П. Зубова (1793 – 1796 рр.) [1] були введені до наукового обігу вже в першій половині XIX ст. Майже 2600 ордерів Г. Потьомкіна за період з 1774 р. (коли він був призначений віце-президентом Військової колегії) до 1791 р. і П. Зубова за 1793 – 1796 рр. опубліковані в центральних та місцевих виданнях, в збірках документів, головним чином, дореволюційного часу [2]. Проте, досі ці публікації не стали предметом спеціального археографічного та архівознавчого аналізу.

Слово «ордер» з'явилося серед російської лексики в першій чверті XVIII ст. і означало персональне письмове розпорядження. Згідно сенатського указу від 22 січня 1767 р., ордери повинні були служити для зносин губернатора з губернськими установами, воєводою та «іншими людьми» [3, 29]. Втім, їхнє застосування було набагато ширшим: вони використовувалися для листування посадових осіб вищих і нижчих рангів, що мали чини I–XIV класів. Монарх, Сенат, колегії ордери в своєму листуванні не застосовували. О. Дружиніна зазначала, що ордери Г. Потьомкіна мають характер урядових розпоряджень [4, 15]. З такою оцінкою можна погодитись, оскільки генерал-губернатор, за «Установами про губернії» 1775 р., був особистим представником імператриці в місцевому управлінні. У його виданні були важливі господарсько-адміністративні, військові і поліцейські справи намісництва. Реальна влада Г. Потьомкіна була більш значною, оскільки він довгий час був фаворитом Катерини II. Те ж стосується і його наступника П. Зубова.

В роки громадянської війни оригінали ордерів Г. Потьомкіна і П. Зубова загинули [5, 29]. Розпочаті нами пошуки в Російському державному військово-історичному архіві (РФ), Державному архіві АР Крим, Херсонському обласному архіві, не допомогли виявити їх слідів. Таким чином, дореволюційні публікації за своїм значенням наблизилися до першоджерел [6, 15]. У пропонуваній статті ми прагнули визначити, яка кількість

ордерів була у розпорядженні архівної комісії і скільки з них уміщено в «Известиях Таврической ученой архивной комиссии». Відповідь на поставлене запитання дозволить судити про репрезентативність публікації і буде слугувати вивченню взаємозв'язку археографічних та архівних досліджень [7, 63] архівної комісії.

Таврійська архівна комісія відкрилася у 1887 р. і довгий час була єдиною на Півдні Росії. У тому ж році вона почала випускати свої «Известия». У них публікувалися матеріали з архівів губернських установ та історичного архіву самої комісії, що мали краснзавчий інтерес. На той час деякі ордери Г. Потьомкіна вже були видані в декількох історичних журналах. Наукове товариство оцінювало їх як цінне джерело з історії Півдня Росії. Оскільки перейти у власність комісії вони не могли [8], було вирішено познайомити з ними фахівців та любителів історії шляхом публікації їх на сторінках «Известий» [9]. Враховувалося також, що популяризація історичних сюжетів – один із способів залучення нових осіб до участі в роботі архівної комісії, для якої це означало збагачення документами з приватних колекцій, поповнення бюджету за рахунок членських внесків.

Перша публікація ордерів з архіву Таврійського губернського правління з'явилася в «Записках Одесского общества истории и древностей» [10]. Підготував її Ф. Лашков. Після утворення архівної комісії, ордери став публікувати один з її членів – архіваріус Таврійського губернського правління Г. Киреєнко. Що стосується Ф. Лашкова, то він був обраний правителем справ комісії, редактором «Известий». Ймовірно, з цих причин частина його обов'язків перейшла до Г. Киреєнка. За відсутності єдиних правил видання джерел, зміна редакторів, які мали різну освітню підготовку, не могла не позначитися на археографічному рівні їхньої публікації. Так, Ф. Лашков вважав, якщо документи кінця XVIII ст. «друкувати без зміни орфографії, означає увічнити малограмотність переписувачів, що служили в канцелярії кн. Потьомкіна і дбали більше про зовнішність листів, ніж про правильність їх» [11, 135-136], а Г. Киреєнко, навпаки, прагнув передати текст ордерів «без усяких змін, у вигляді точних копій» [12, 2]. Остаточне рішення прийняли після спільного обговорення на черговому засіданні архівної комісії: друкувати документі XVIII ст. з дотриманням орфографії того часу [13, 136].

Залучення Г. Киреєнка до роботи полегшило умови пошуку документів: архіваріусу не потрібно було спеціального дозволу, щоб отримати доступ до архівів. Він повинен був знати їх зміст не тільки з інтересу до історії, але і для виконання своїх службових обов'язків. Це було важливою обставиною в роботі комісії, тому що її відносини з архівами губернських установ не мали розробленої правової основи. Часом це призводило до того, що з її поля зору випадали джерела, які її цікавили, не могла отримати повне уявлення про зміст архівів. До архівних матеріалів відкрився доступ лише за допомогою «приватної угоди» з архіваріусом [14, 210]. Вочевидь, із Г. Киреєнком легше було досягти взаєморозуміння, оскільки сам він виявляв бажання знайти історичні джерела. Повідомлення останнього про ступінь збереження ордерів дуже короткі. У передмові до публікації він пише, що в архіві Таврійського губернського правління зберігалося 11 книг ордерів Г. Потьомкіна за 1784 – 1791 рр. і П. Зубова за 1793 – 1796 рр. [15] 1887 р. архівній комісії стала відома книга ордерів генерал-губернаторів про відвід земель з державного фонду в приватну власність [16, 116]. Отже, спочатку в її розпорядженні перебували 12 книг ордерів.

Публікація в журналі почалася з ордерів, датованих 1786 р., оскільки за 1784–1785 рр. були видані в XV томі

«Записок Одесского общества истории и древностей». У зв'язку з прийнятим рішенням, публікація вже спочатку не могла стати повною. Крім того, в неї не увійшли документи 1790 – 1791 рр. Пояснення цьому Г. Киреєнко не дав. Якщо судити за окремими його зауваженнями, то книги ордерів склалися з розпоряджень за один рік [17]. Як відомо, Г. Потьомкін вісім років керував Таврійською областю. Ф. Лашков виявив вісім книг з його ордерів. Отже, дві з них повинні бути за 1790 – 1791 рр. Можна припустити, що до 1892 р., коли почалося видання розпоряджень П. Зубова, архівна комісія втратила з поля зору ордери Г. Потьомкіна останніх двох років його управління намісництвом. Однак на цій підставі не можна стверджувати, що вони зникли з архівів губернських установ.

1916 р. приват-доцент Київського університету Н. Полонська в канцелярії таврійського губернатора виявила дві «зв'язки» ордерів Г. Потьомкіна і П. Зубова до правителів Таврійської області, що вважалися загубленими. Ці документи, а також раніше надруковані, передбачалося видати окремим випуском [18, 281, 286]. Здійснити цей намір не вдалося. У списку наукових матеріалів Таврійського товариства історії, археології та етнографії, підготовлених до друку 1923 – 1924 рр., написано: «Ордери кн. Потьомкіна з управління Кримом (додатково до виданих. Стосуються головним чином роздачі земель)» [19, 1]. Судячи зі скорочень у списку, він був складений нашвидкуруч і призначений для внутрішнього використання. Мабуть, тому нічого не сказано про ордери П. Зубова, хоча тоді вже були готові «до повного і виправленого видання збірки ордерів кн. Потьомкіна і кн. Зубова до правителів Таврійської області Каховському та Жегуліну» [20]. Отже, в 1916 р. вдалося виявити ордери генерал-губернаторів, що містять відомості про роздачу земель в Таврійській області, що аж ніяк не виключає припущення про наявність серед них таких, які присвячені іншим питанням управління. Очевидно, ця книга наказів про відвід земель теж входила в число втрачених і тому не опублікована.

Розпорядження П. Зубова представлені за всі 1793 – 1796 рр. Причому за 1793 р. – всього 28, оскільки він був призначений на посаду в липні того року, а перший його ордер датований серпнем. Вони могли бути підшиті в книгу за 1794 р. Вище вже відзначалися подібні випадки. Ймовірно, ордери П. Зубова склали три книги. Останні його накази відносяться до грудня 1796 р. (коли він вийшов у відставку) й увійшли до № 26 «Известий». У змісті написано: «Ордери князя П. Зубова правителю Таврійської губернії за 1796 р. (Закінчення)» [21].

Зникли книгу ордерів про відвід земель використував для вивчення форм землекористування в Криму Ф. Лашков. Це дозволило дізнатися її повну назву: «Ордери, дані від пана генерал-фельдмаршала і різних ордерів кавалера князя Г. Потьомкіна-Таврійського панам Таврійської області правителям і кавалерам Каховському та Жегуліну про відвід в Таврійській області різним поміщикам земель з 1784 до 1791 рр.» [22, 89]. У звіті про діяльність архівної комісії за 1887 – 1888 рр. йдеться про те, що в неї входили зубовські ордери. Деякі з них опубліковані в «Збірнику документів з історії кримсько-татарського землеволодіння» [23]. На жаль, це джерело з історії виникнення поміщицького землеволодіння в Криму не дійшло до наших днів. Тим не менш, значна частина інформації, яку почерпнули з нього, увійшла у «Відомості про роздані і нероздані казенні землі в Таврійській області» 1794 р. і «Камеральний опис дач Криму» 1802 р. [24] й у такий спосіб дійшла до нас. Крім того, у Державному архіві АР Крим є копії 30 ордерів Г. Потьомкіна і П. Зубова [25].

Г. Киреєнко нічого не повідомляє про причини втрати цих документів, сподіваючись, мабуть, знайти їх і тому не поспішав з висновками. Навряд чи він не помітив прогалини. У цьому нас переконує його увага до визначення показності публікації. Перевіряючи за реєстрами наявність ордерів в книгах, він встановив, які з них були відсутні і в своїх примітках попередив про це читачів. Зміст джерел передано так, як він записаний у реєстрі, – досить коротко. За нотатками в книгах видно, що частина ордерів була відправлена військовому губернатору В. Каховському. З якою метою та коли – невідомо.

Тут доречно згадати один епізод з історії Криму. На межі XVIII – XIX ст. тут спалахнули поземельні суперечки між корінним населенням і російськими поміщиками. Судовими справами зайнялася комісія, яка була створена 1798 р. Для здійснення своїх функцій їй знадобилися ордери про відвід земель. За наказом В. Каховського, вони були відслані до архіву Новоросійського губернського правління (з 1796 р. Таврійська область увійшла до складу Новоросійської губернії) [26, 66]. Після судового розгляду їх слід було повернути в Таврійський же архів [27, 130]. Оскільки вилучені ордери в публікації не з'явилися, можна припустити, що вони не були повернуті або були включені в книгу ордерів про відвід земель. Судячи з відміток у реєстрах, бракувало 76 документів. З них тільки 35 присвячені цій темі. Чому немає ще 41 з найрізноманітніших питань управління областю, пояснити важко, через відсутність необхідних відомостей. 9 ордерів (3 – за 1788 р., 6 – за 1796 р.), хоч і виявилися в книгах, але в реєстрах не зазначені. Так як всі документи нумерувалися, Г. Киреєнко отримав можливість дізнатися про ті з них, які не дійшли до адресата і не були зафіксовані в обласному правлінні. Про такий випадок йдеться в листі В. Каховського до секретаря Г. Потьомкіна В. Попова: князь «упоминать изволил об ордерах, коих я в получении не имею... Когда? И с кем были отправлены? Прикажете выправиться» [28, 303-304].

Коментарі Г. Киреєнка засновані тільки на відомостях, узятих із книг ордерів, без залучення інших джерел або історичних досліджень. Хоча не можна заперечувати його спробу перевірити збереженість джерела. Його розвідки підтверджують припущення про те, що неповне виявлення ордерів було обумовлено обмеженими правами архівної комісії при роботі в архівах губернських установ. Всього ж Г. Киреєнку вдалося опублікувати 290 ордерів Г. Потьомкіна за 1786 – 1789 рр. і 300 – П. Зубова за 1793 – 1796 рр.

Публікація ордерів Г. Потьомкіна і П. Зубова стала однією з найбільш значних і об'ємних, що з'явилися у «Известиях». Тому без вивчення історії її підготовки не можна отримати повного уявлення про археографічну та архівну діяльність Таврійської архівної комісії, що опублікувала в 57 томах свого журналу сотні важливих джерел. Зауважимо, видання документів місцевих державних установ раннього нового часу вкрай рідкісні.

Пропонована нижче таблиця дозволить порівняти публікації ордерів Г. Потьомкіна у «Известиях» ТУАК, «Записках Одесского общества истории и древностей» з копіями, «отпусками», ордерів, виявлених в архіві військово-похідної канцелярії князя в Російському державному військово-історичному архіві [29]. У згаданому архіві, а також в Російському державному архіві стародавніх актів, ордерів П. Зубова виявити не вдалося. В дужках вказана кількість ордерів відсутніх у джерелі, що протиставляється. Наприклад, з 41 ордерів, записаних у журнал вихідних паперів генерал-губернатора, 9 не опубліковані в ЗООИД. Зміст інших 32 збігається з тими, що опубліковані. В результаті, загальна кількість за рік не 79, а – 88 ордерів.

Табл. 1

Рік написання ордерів	Кількість ордерів, записаних в журнал вихідних паперів (відпустки)	Кількість ордерів, опублікованих в ЗООИД (ТТ. XII, XV)	Кількість ордерів, опублікованих у ИТУАК Г. Киреєнком	Загальна кількість ордерів, встановлених за трьома джерелами
1784	41 (9)	79	-	88
1785	33 (8)	53	-	61
1786	119	-	105 (11)	130
1787	222	-	106 (4)	226
1788	109	-	97 (20)	129
1789	35	-	34	35
1790	63	-	-	63
1791	23	-	-	23
ВСЬОГО:	645	132	342	755

Як можна пояснити прогалини в журналах вихідних документів? Перш за все, нам невідомо, скільки і яких видів журналів було створено в канцелярії Г. Потьомкіна за 1784 – 1791 рр. [30]. Наявність пагінації в журналах дозволяє встановлювати випадки втрати листів, щоправда, вони поодинокі. Судячи з писарських нотаток, ордери могли бути написані і відправлені, минаючи канцелярію. Іноді в журнал вставлявся лист із записом ордерів, часом без вихідного номера, адресата, з вказівкою в якому місці вони були написані [31]. Досить рідкісні ордери про відвід земель, не виключено, «отпусти» записувалися в спеціальні журнали. Нарешті, відомі випадки, коли замість запису ордерів в журналі, лише зазначається: «підв'язані» (мабуть, «отпуск») [32]. Ордери, записані в журналах вихідних паперів та опубліковані в ЗООИД, ИТУАК, текстуально збігаються. Правда, в журналі не вказуються місце створення та адресу його відправлення. Автор документа не позначався. Формула адресування неповна (частіше прізвище і чин або титул). Вказувався вихідний номер. Посвідчення документа відсутнє.

Розглянута нами публікація має ряд археографічних особливостей. До неї увійшло значне число однорідних розпорядчих документів за кілька років управління Таврійською областю, узятих з одного архіву. Вони об'єднані походженням, функціональною і цільовою спрямованістю. В «Известиях» всі виявлені ордери розташовані в хронологічній послідовності, тим самим, знижується ймовірність вибіркового підходу до публікації ордерів, впливу на неї світоглядної позиції видавця. Хоча, очевидно, вибране до публікації джерело, відноситься до найбільш успішного періоду російського абсолютизму. Все це дозволяє досить докладно вивчити місце ордерів в системі губернської документації.

Археографічний, архівознавчий і, тісно пов'язаний з ним, джерелознавчий аспекти дослідження публікації вимагали перш за все оцінки ступеня показності ордерів, що збереглися до кінця XIX ст., відносно їхнього початкового масиву, визначити, яка частина цих документів опублікована у «Известиях». Розгляд цих питань приводить до висновку, що, незважаючи на деякі втрати, у розпорядженні співробітників архівної комісії, що займалися пошуком джерел навіть після припинення існування ТУАК (з початку 1880-х – до середини 1920-х рр.), виявилася велика частина ордерів Г. Потьомкіна і П. Зубова. Всі вони, за винятком тих, що увійшли в книгу ордерів про відвід земель, представлені у «Известиях». Вважаємо, публікація репрезентативна і значуща, щоб включити її до складу джерельної бази дослідження

історії Південної України останньої чверті XVIII ст., історії діловодства, архівної справи XVIII ст., журнальної археографії XIX – початку XX ст. Вона дозволяє високо оцінити діяльність Таврійської архівної комісії, якій вдалося зберегти для наступних поколінь значну кількість джерел, багато в чому завдяки поєднанню архівних, археографічних та краєзнавчих досліджень.

1. З 1791 до 1793 гг. Катеринославським намісництвом керувала Катерина II.
2. Бартев П.И. Из бумаг кн. Потемкина-Таврического // РА. – 1865. – № 1; Фелицын Е.Д. Акты 1787 – 1791 годов, извлеченные из дел Кубанского войскового архива // ЗООИД. – 1896. – Т. XIX; 1897. – Т. XX; Сборник военно-исторических материалов. Бумаги кн. Потемкина-Таврического. – СПб., 1893. – Вып. VI: 1774 – 1788 гг.; 1894. – Вып. VII: 1788 – 1789 гг.; 1895. – Вып. VIII: 1790 – 1791 гг.; Богумил А.Г. К истории управления Новоросси́и князем Г.А. Потемкиным. – Екатеринбург, 1905. – Вып. I: Ордера 1790 – 1791 гг.; Вып. II: Ордера 1775 и 1776 гг.; и др.
3. Сенатский указ о форме бумаг, коими губернаторы должны сноситься с губернскими и провинциальными канцеляриями и воеводами, от 22 января 1776 г. // Полное собрание законов Российской империи (далі – ПСЗРИ). – СПб., 1830. – Т. XVIII. – № 12824.
4. Дружинина Е.И. Северное Причерноморье в 1775 – 1800 гг. – М., 1959.
5. Протокол заседания ТОИАЭ от 27/X 1925 г. // Архив центрального музея Тавриды (далі – АЦМТ). – Ф.: Таврическое общество истории, археологии и этнографии (Далі – ТОИАЭ). – Кн.-24584. – Спр. 9516.
6. О Дружинина пришла до висновку, що деякі ордери відклались у місцевих архівах, але більшість втрачено (Див.: Дружинина Е.И. Указ. соч. – С. 15).
7. Про необхідність такої роботи вже йшлося у літературі. Див.: Філімонов С.Б. Археографічна діяльність Таврійського товариства історії, археології і етнографії // Республіканська друга наукова конференція з історичного краєзнавства: Тези доповідей. – К., 1982.
8. Саме ця причина – «в даний час не можуть поступити в архів» з Таврійського губернського правління – підкреслена в нотатці «О годичном заседании Таврической ученой архивной комиссии 18 декабря» (автор не вказаний). Див.: Крымский вестник. – 1888. – 22 дек.
9. Публікація почалася вже з третього номера журналу. Див.: Киреєнко Г.К. Ордера кн. Г.А. Потемкина правителю Таврической области // ИТУАК. – 1888. – №№ 3, 6; 1889. – №№ 7, 8; 1891. – №№ 10, 11, 12, 13; Он же. Ордера гр. П.А. Зубова правителю Таврической области // ИТУАК. – 1892. – №№ 15, 16, 17, 18; 1894. – №№ 24, 25; 1897. – № 3.
10. Лашков Ф.Ф. Распоряжения (ордера) светлейшего князя Потемкина-Таврического правителю Таврической области В.В. Каховскому за 1784 и 1785 годы // ЗООИД. – 1889. – Т. XV.
11. Протокол заседания ТУАК от 22 февраля 1890 г. // ИТУАК. – 1891. – № 10.
12. Киреєнко Г.К. Об ордерах князя Потемкина и графа Зубова, хранящихся в архиве Таврического губернского правления (1784 – 1796) // ИТУАК. – 1897. – № 3.
13. Протокол заседания ТУАК от 22 февраля 1890 г. // ИТУАК. – 1891. – № 10.
14. Лашков Ф.Ф. К вопросу о губернских исторических архивах // Труды XVIII Археологического съезда в Москве, 1890 г. – М., 1895. – Т. 2.
15. Киреєнко Г.К. Об ордерах... – С. 1. В тексті друкарська помилка, ордери не за 1792 – 1796, а за 1793 – 1796 рр., так як П. Зубов був призначений генерал-губернатором Катеринославського намісництва у 1793 р.
16. Отчет о деятельности ТУАК за 1887 – 1888 гг. // ИТУАК. – 1889. – № 7.
17. Наприклад, Г. Киреєнко пише: чотири ордери Г. Потьомкіна 1785 р. «увійшли до книги ордерів за 1786 р.» (ИТУАК. – 1897. – № 3. – С. 1). Про один з ордерів П. Зу-

бова: «Этого ордера нет в связке ордеров князя Зубова за 1796 г.» (ИТУАК. – 1896. – № 25. – С. 13).

18. Протокол заседания ТУАК от 31 октября 1916 года // ИТУАК. – 1919. – № 56.
19. Список докладов ТОИАЭ за 1924 – 1932 гг. // Архив Крымского областного краеведческого музея. – Ф.: ТОИАЭ. – Д. 9519.
20. Отчет о деятельности ТУАК за 1920 и 1921 гг. // АЦМТ. – Ф.: ТОИАЭ. – Кн. 23076. – Д. 8776. – Л. 9; Д. 9519. – Л. 1.
21. ИТУАК. – 1897. – № 26.
22. Лашков Ф.Ф. Сборник документов по истории крымско-татарского землевладения // ИТУАК. – 1896. – № 25.
23. Наприклад, ордер П. Зубова В. Каховському від 6 серпня 1794 р. (Там же. – С. 94).
24. ИТУАК. – 1896. – №№ 25, 26.
25. Государственный архив АР Крым (далі – ДААРК). – Ф. 799: Таврическое областное правление. – Оп. 1. – Спр. 12; 13; 14; 101; 111; 113; 114; 115; 116; 118; 119; 120; 121; 122; 126; 175; 254; Оп. 3. – Спр. 5; 45; 134; 135; 149; 285; 299; 303; 311; 324; 326; 329.
26. Лашков Ф.Ф. Исторический очерк крымско-татарского землевладения // ИТУАК. – 1896. – № 24.
27. Наказ комісії повернути ордери після їх використання видав В. Каховський в ордері від 15 січня 1800 р. Див.: Лашков Ф.Ф. Сборник документов... – С. 130.
28. Письмо правителя Таврической области В. Каховского правителю канцелярии В. Попову от 8 марта 1788 г. // ЗООИД. – 1877. – Т. X.
29. Російський державний військово-історичний архів (далі – РДВІА). – Ф. 52 – Оп. 1. – Спр. 338; 361; 399; 461; 505; 551; 586.
30. Деякі ордери записувалися в «секретний» журнал, або «іноземний». Тоді в звичайному робилася позначка: «Розпорядження під сими номерами записані в секретному журналі» – Журнал вихідним справам його світлості. 1790 г. Див.: РДВІА. – Ф. 52. – Оп. 1. – Спр. 586. – Ч. 2. – Арк. 46зв. Однак і в звичайних журналах зустрічаються «секретні» ордери, про що свідчать підписи над ними.
31. Напр.: «Ордери дані в Карасубазарі області Таврійської правителеві і кавалерові Каховському» (Там же. – Спр. 461. – Ч. 1. – Арк. 43-45). Як можна зрозуміти з листування, деякі розпорядження Г. Потьомкін видавав в усній формі. За необхідності – підтверджував письмово, напр.: Ордер Г. Потьомкіна – надвірному радникові Гібалю. 1 червня 1787 р. (Там же. – Арк. 54). У журналах зустрічаються записи ордерів, оригінали яких були або знищені, або переписані заново (Там же. – Ч. 2. – Арк. 518).
32. Журнал вихідним справам його світлості. 1789 р. (Там же. – Спр. 551. – Ч. 2. – Арк. 247зв.). Або: «Особливо підв'язаний: узятий до його світлості В.С. (Попову – Л. О.)» (Там же. – Арк. 184зв.). Запис документів вівся в хронологічній послідовності, згідно з вихідними номерами. Якщо в руках писаря не виявлялося чергового документа, то напроти його реєстраційного номера робився запис: «Не існує» (Там же. – Арк. 495).

Lukashevich A. A. The intercoupling of the archive and archaeography studies in the practice of the Taurida scientist archive commission (on the example of the publications of general-governors Yekaterinoslav province G. Potemkin and P. Zubov). The article is dedicated to the history of publications the orders by general-governors Yekaterinoslav province Prince G.A. Potemkin and Prince P.A. Zubov, which were addressed to the rulers of the Taurida district in the last fourth of the XVIII century. The publishing was prepared by the Taurida scientist archive commission, commenced its activity in 1887. Thanks to the combination of archive, archeographic researches and studying (and publication) of the early texts, the commission has managed to realize the representative publishing of the sources, which were necessary for studying the South Ukraine at the period of its colonization, as well as the magazine archeographic publication of the XIX – the beginning of the XX century. The Publication is unique because the original orders are not remained.

Key words: Taurida scientist archive commission, Archive deal, Magazine archaeography, General-governor, Order.